

A JÖVŐ BUDAPESTJÉNEK TERVEI

Irtta: Preisich Gábor, Budapest főépítésze

244

Kormányunk programja, amely egyik fontos céljaként a lakásépítés nagyarányú fokozását tűzte ki, nagy és megítélt feladat elé állította Budapest építészeit. A gyorsütemű, nagyarányú lakásépítkezés közeli megvalósulása különösen sürögőse tette, hogy pontosan kidolgozzuk Budapest általános városépítési tervének irányelveit, hogy a folyamatbanlévő építkezések már ennek a tervnek szerves részeként valósulhassanak meg. Így azok a városrendezési teendők, amelyeket eddig elég távolinak tekintettünk, most közeli feladatokká váltak. Ezért meg kell vizsgálnunk városrendezési tervzésünk eddigi hibáit, s a kormányprogram szellemében ki kell azokat javítanunk.

Első fontos feladatunk, hogy az eddiginél sokkal inkább vegyük tekintetbe a lakosság tényleges szükségleteit. Hosszabb ideje dolgozunk már a főváros több évtizedre kiterjedő városépítési tervének kialakításán, de mind-egyedül csak kevésbé tártuk fel azokat a leg-sürgősebb feladatokat, amelyeket a lakosság kényelmének biztosításához meg kell oldanunk. Általános tervgondolásunkban kijelöltük az iparfejlesztés céljára szükséges területeket, a közlekedés nagyarányú távlati fejlesztésének vonalait, a lakóterületek, parkok elhelyezését, a város építészeti kompozíciójának körvonalait. De nem jelöltük meg

Kép a jövőből: terv Budapest városközpontjának kialakítására az Engels-téren. (Zádor István rajza)

elég pontosan a megvalósítás első szakaszait, azt, hogy ha építkezünk, hol kell kezdeni; nem terveztük meg, hogyan biztosíthatjuk az első és a későbbi szakaszok szerves összefüggését úgy, hogy teljes építészeti együttest alkossanak.

Az általános terv kidolgozásánál eddig nem vettük kellően figyelembe a lakóépületek városalkotó szerepét. Foglalkoztunk a hatalmas méretű és nagyjelentőségű középületek, az új Nemzeti Színház és koncert-

terem, az új főiskolák, a nagyobb sporttelepek elhelyezésével, de kissé elfelejtettünk arról, hogy a város elsősorban lakóépületekből áll. Nem dolgoztuk ki kellő alaposan, milyen gazdasági feltételek és építészeti módszerek szükségesek a szocialista lakónegyedek kialakításához, az építkezéssel egyidejűleg végzendő bontási munkák lebonyolításához, az építőművészet meglévő értékeinek megőrzéséhez és felhasználásához. Készítettünk vázlatokat Budapest városközpontjának

kialakítására, a Dunapart további beépítésére, részletesen megvizsgáltuk a Belváros, Víziváros stb. rendezésének lehetőségeit; de nem készítettük elő megfelelően az egyes új lakónegyedek tervét. Ezt a hibát legfeljebb enyhíti, de nem menti az a körülmény, hogy a reális tervezéshez szükséges gazdasági adatok hiányoztak. Ma már látjuk, hogy magának a városi tanácsnak lett volna a feladata kidolgozni, illetve a tervezőiroda útján kidolgoztatni a lakónegyedek beépítésének részletes terveit, még akkor is, ha e tervek megvalósítása nem látszott nagyon közeli feladatnak. Hozzájárult az elmaradáshoz az is, hogy lakóépíteltervezésünk, különösen pedig típustervezésünk nem készült fel a nagyarányú fővárosi lakásépítési program végrehajtására.

A kormány programja így bizonyos tekintetben felkészületlenül éri bennünket. A nagyarányú lakásépítkezést csak azokon a helyeken tudtuk azonnal megkezdeni, ahol nem volt szükség például bontásra vagy bonyolultabb városrendezési és építészeti problémák megoldására. Így az idén megkezdett építkezések, bár heilleszkednek az általános tervbe, még nem jelentik a városfejlesztés egyes döntő feladatainak — mint egy városnegyed kiépítése, főútvonal rendezése — megvalósulását. A lakásépítés 1954-ben meginduló második szakaszát és a többieket is már úgy kell végrehajtanunk, hogy elősegítsék egy-egy fontos városépítési feladat megoldását.

Feladataink nagyságát már az építendő lakások hatalmas száma is mutatja. Tíz év alatt tíz- és tízezer lakás épül Budapesten. Számításaink szerint annyi lakost juttatunk új otthonhoz, mint Újpest, Kőbánya, Pesterzsébet, Csepel, Kispest és Lőrinc mai lakossága együttvéve. Ennyi új lakást természetesen nem lehet már csak az eddigi «feltárt» üres, illetve bontással szabaddá tehető területeken felépíteni. Újabb nagy területeket kell igénybevenni, s meglévő, elavult városnegyedeket kell átépíteni. Nagy feladat ez, hiszen a sokezer lakást oly módon kell elhelyezni, hogy azok egészségesek legyenek, s lakóik könnyen megközelíthessék munkahelyüket. Ugyanakkor gondoskodnunk kell a lakóházakhoz tartozó parkok, játszótérek, oktatási és egészségügyi intézmények létesítéséről, az üzletek és közművek hálózatának kialakításáról,

Ezeknek a feladatoknak, tanulságoknak számbavételével a budapesti városi tanács tervezőirodája kiegészítette Budapest városépítési tervére vonatkozó javaslatát. Ez a javaslat a főváros fejlődésének 20-25 éves távlatát öleli fel nagy vonalakban. Ennyi idő szükséges a kapitalista városfejlesztés hibáinak felszámolásához, amelyek a világ egyik legszebb fekvésű, legegészségesebb természetű adottságokkal és nagyértékű építészeti alkotásokkal rendelkező városát csúfították. Ennek a fejlődésnek következménye a belső városrészek egészségtelen túlsűrűsége, ugyanakkor a rendezetlen, spekulációs lehetőségeket nyújtó külvárosi települések keletkezése, a gazdagok számára épült villanegyedek és a városrészi nyomortanyák kiálló ellentéte, a közlekedés megoldatlansága, a zöldterületek csekély terjedelme és egyenetlen elosztása.

Javaslatunk, amikor ezeknek a hiányosságoknak megszüntetését veszi tervbe, igyekszik felhasználni és továbbfejleszteni a város meglévő értékeit, egészségesen kialakult körút- és sugárútrendszerét, multjának művészi értékű emlékeit. A javaslat elválasztja az ipari üzemeket a lakóterületektől, biztosítja ezek között a jó közlekedési kapcsolatot, kiegészíti az útvonalak meglévő hálózatát, új, tágas tereket létesít, lefekteti a parkok hálózatának rendszerét, amely a meglévő nagyobb parkok, a Városliget, a Népliget összekötésével, valamint a belső városrészek «fel lazításával» biztosítja majd a város egyenetlen eltalálását jó levegővel. Meghatározza a javaslat a város közlekedési hálózatának új rendszerét is.

Tartalmazza a javaslat a városépítés első tízéves szakaszának már említett tervét is. A terv nagy, több ezer lakást magukban foglaló városnegyedek kiépítését irányozza elő. Új városnegyed kialakítását javasoljuk többek között a Sztálin-híd budai és pesti hídfőjének környékén, a Sztálin-út külső meghosszabbításánál, a Kerepesi-út és az Üllői-út mentén. Javaslunk továbbá legfontosabb ipari területeink, Újpest, Kőbánya-Csepel központi részeinek nagyvárosias jellegű kiépítését. Ezzel egyidejűleg gondoskodnunk kell az új városnegyedeket összekötő főútvonalak, a Váci-út, az Üllői-út, a Hungária-körút, továbbá a pesti és budai Dunapart megfelelő kiépítéséről és építészeti kialakításáról. Biztosítanunk kell e területek építészeti és forgalmi kapcsolatát a város köz-

pontjával. Ki kell egészítenünk a hézagosan beépült belső városrészeket is, a Vízivárost, Kelenföldet, Zuglót, míg a részben elavult, de értékes épületeket tartalmazó városrészek — Ferencváros, külső Józsefváros, belső Erzsébetváros — átépítésére későbbi időszakban kerül majd sor. A terv egyik feladata megfelelő területeket biztosítani a budai hegyvidék egészséges keleti lejtőin és a város más alkalmas részein a dolgozó családiházépítkezési számára. Indítványozza a terv, 10 év alatt a város parkjainak, zöldterületeinek jelentős bővítését, nagy sportligeteket kialakítását, a gyógyfürdők területének kiépítését.

A jövő Budapestjének terveiből ma még csak a főbb irányelvek vannak meg. A részletek, a közvetlen feladatok kidolgozása még hátra van. Ehhez a nagy munkához sok-sok építészünk tudására, tapasztalatára, javaslataira van szükség. Ezért a budapesti városi tanács végrehajtó bizottsága és a Magyar Építő Művészek Szövetsége november 20-án és 21-én városépítészeti ankétot rendez. Ez az ankét nagyjelentőségű Budapest jövője szempontjából. Olyan kérdésekre kell egyértelmű választ adnia, amelyeknek eldöntése hosszú időre meghatározza fővárosunk fejlődésének irányát.

A tanácskozáznak el kell döntenie, mennyire lehet és kell figyelembe venni a városrendezés során Budapest természetű és települési adottságait, évszázadok alatt kialakult városszerkezetét, valamint történelmi emlékeit Tisztazásra vár az a kérdés: hol alakítsák ki Budapest városközpontját, alközpontjait, s hogyan biztosítsák ezek kapcsolatát; szükséges-e és ha igen, hol szükséges nagyobb új települési egységek létesítése, illetve a meglévők teljes átépítése; hol létesítsenek a városból kiemelkedő, vagy egyébként a városkép szempontjából döntő jelentőségű épületeket, hogyan emeljük ki a Dunapart jelentőségét a városkompozícióban; hol szükséges a meglévő körutak, sugárutak továbbfejlesztése, esetleg új útvonalak nyitása. Végül az ankétnak kell meghatároznia a városépítés legsürgősebb feladatait és a hatalmas munka ütemét.

A tervet nagy gondnal és szeretettel készítettük valamennyien. Célnk, hogy szép hazánk fővárosában biztosítsuk az egész lakosság kényelmes lakását, egészséges munkahelyét, zavartalan közlekedését, üdülését, úgy, hogy a város egyidejűleg rendezettségével és építészeti szépségével mindannyiunk gyönyörűsége, büszkesége legyen.